

Könyvtermés

ALBERT VALÉRIA *rovata*

Vírusvadászok

Manapság elég gyakori, hogy hozzá nem értők fordítják a tévébeli ismeretterjesztő filmek szövegeit vagy feliratait és az orvosi könyveket, ezért sok bennük a szakmai hiba. Nem véletlen, hogy amikor egy újabb kiadványt veszek a kezembe, először megnézem az impreszumot: „Ki fordította?” Így volt ez ennek a könyvnek az esetében is, s mindjárt más érzéssel kezdtem olvasni, amikor láttam, hogy a fordítói jog dr. Dömök István professzoré, a jeles magyar víruskutató tudósé.

Miről szól ez a szép vírusfelvételekkel és -rajzokkal illusztrált könyv? Az emberiség legveszedelmesebb vírusairól. A sor a *Himlővel* indul, hiszen annak még a XX. században is csaknem háromszázmillió ember esett áldozatul, vagyis háromszor annyi, mint amennyien e század összes háborújában az életüket veszítették. Nemcsak császárok és királyok életére tört, hanem a népet is seregestül pusztította Európában és az Újvilágban egyaránt. A közép-kornak ez a legrettegettebb betegsége vetett véget az aztékok uralmának is. A világméretű *védőoltásnak* köszönhető, hogy az utolsó himlős beteget 1977-ben jelentették Szomáliából, ekképp manapság már nem is vakcinálnak ellene.

A szűnyoggal terjedő vírus keltette *sárgaláz* kapcsán a köztudatban a Panama-csatorna építőinek nagyarányú halálózása terjedt el leginkább. A *kanyaró* cseppfertőzéssel terjedő vírusa az 1963-ban bevezetett vakcinálásig szintén az emberek sokaságát fertőzte meg, s miatta ír-magja sem maradt egész bennszülött törzseknek. A *járványos gyermekbénulás* életerős, egészséges

gyermekkel és felnőttekkel végzett vagy tette őket örökre nyomorékká. Rettegett rém volt az 1950-es évek derekán is, mígnem a *Salk-vakcina* és a *Sabin-csepp* ki nem irottta vagy vissza nem szorította ezt

a betegséget a világ nagy részéről.

A múlt század második felében bukkantak fel a *vérzések láz* vírusai (a *Lassa*-, az *Ebola*- és a *Hanta-vírus*), amelyekkel szemben egyelőre tehetetlen az orvostudomány, miként a „korunk pestisének” nevezett *AIDS HIV* jelű vírusa is gátlástalanul sze-

di áldozatait. Végül szó esik a könyvben a *kururól*, a *Creutzfeldt–Jakob* betegségről és a *kergermarhakór*ról is, amelyeket eleinte lassú vírusos fertőzéseknek vélték, ám később kiderült, hogy különösen ellenálló, fertőző fehérjék (*prionok*) okozzák őket.

E tömör felsorolás csak a tematikát villantja fel, azt ugyanis hely hiányában nem tudja érzékeltetni, hogy milyen sok történet színesíti és teszi olvasmányossá Michael B. A. Oldstone könyvét. (Typotex Kiadó, 2002, 302 oldal, 1750 forint)

DR. P. T.

A föld alatti Pest és Buda

A budai hegyek barlangjairól és barlangrendszereiről számtalanszor írtunk az Élet és Tudományban. Azt sem hallgattuk el, hogy ezek az üregek – amúgy mindegyik természetvédelmi terület – vészhelyzetben vannak a szünni nem akaró budai építkezések „jóvoltából”. Ám hogy a *pesti* oldal is olyan a föld alatt, mint egy lyukas sajít, arról legföljebb a Nagykörút alatt húzódó *főgyűjtőcsatornát* bemutató cikkünkben olvashattak nemrég, méghozzá Szabylár Péter tollából. Ugyanő és N. Kósa

Judit írta meg a Városháza Kiadó „A mi Budapestünk” című sorozatának két legfrissebb kötetét. Munka közben derült ki, hogy a föld alatti fővárosról annyi érdekes dolgot ástak ki a levéltárakból, könyvtárakból és külföltele gyűjteményekből meg hagyatékokból, hogy az egyetlen kötetbe már bele se fért, s így kénytelenek voltak „kettészakítani” az egyszer már egyesített Pestet és Budát.

Míg a pesti oldalon kivétel nélkül mindegyik föld alatti tér *emberi kéz nyomait* viseli magán, a budai oldalon több a *természet* alkotta üreg és járat, ami fővárosunk földrajzi és geológiai adottságaiból is következik. A föld alatti Buda java részét jól ismerjük, hiszen sok helyszíne látogatható (például a *Vár barlanglabirintusa*), netán nap nap után használjuk azokat, gondoljunk csak a *Várhegy alagútjára* vagy a Déli pályaudvart Kelenfölddel összekötő *vasúti alagútra*. S ha már a vasúti alagutak is számba vétettek, a *gyermekvasút* (a hajdani úttörővasút) Széchenyi-hegyi alagútja sem maradhatott ki.

Persze, Budán szintén akadnak, ha ma már nem is titkos, ám a nagyközönség elől továbbra is elzárt föld alatti rejtelmek. A Gellért-hegyi víztározó gyomrában legföljebb két-három évenként, nagytakarításkor, fertőtlenítéskor nézhetünk körül. Ugyancsak a Gellért-hegyben húzódik meg az *Aragoni-barlang*, egyelőre hét lakat alatt: turisztikai célú bemutatása igencsak várat magára. Az *Országos Széchenyi Könyvtár* több emeletnyi raktárrendszere a könyvtárlátogató elől elzárva folytatódik a Várhegy mélységeiben, akárcsak a szinte a teljes Budát átszelő *Ördög-árok*nak majdnem végig fedett med-

re. S a sort még hosszan folytathatnám a *Föld alatti Buda* című könyvből.

Ismeretlen „kincsvadászatra”, felderítőútra minden bizonnyal a *Föld alatti Pest* című kötet viszi majd az

Olvasóját. Igaz, ebben is akad látogatható föld alatti terület, mivel egyre több nagy múzeumunkban járva – nyugat-európai példákat követve – szállhatunk alá újabb termekbe: ilyen a *Nemzeti Múzeum Lapidárium*, a *Természettudományi Múzeum* készülőfélben lévő *üvegpiramisa* és *rotundája* az egykori lovarda és a Ludovika épülete között stb. A *Nagy-csarnok* hatalmas hűtőkamráit és pincéit hajdanán úgy építették meg, hogy az oda hajón érkező árut az akkor még létező *bolgárkertészek* közvetlenül a Dunáról vihették be – alagútban, síneken húzott kocsiokban. Mindez már a múlté, noha a *rámpa* szája még ott tátong, ha a nagy folyó felől fürkesszük a partot. Ellenben *Kőbánya* kiterjedt föld alatti világa ma is víztározóként, sörgyári pince-rendszerként szolgál.

Számomra a legérdekesebb „beavatásnak” az idegenvezetéssel egyébként látogatható föld feletti *Országház* titkos alagútjairól szóló fejezet bizonyult. Hiába, *Steindl Imre* abban az időben az egyik legkorszerűbb ilyen épületet álmodta meg, s ez érvényes a Parlament föld alatt

folytatódó kiszolgáló, műszaki részére is. Több mint százéves *szellőző rendszerét* ma is használják, legföljebb az épület körüli gyeper nyírásakor némi füllát lengi át honatyáink gyűléstermét... A szerzők ironikusan, de szót ejtenek a XXI. század katakombáiról, a *mélygarázsok*ról is.

Szabylár Péter és N. Kósa Judit a helyszíneket, a gyakran lehetetlenül szűk járatokat is egytől egyig végigjárták a helyszín mai állapotát ellenőrizve és újabb ismeretek után kutatva. Csupán egyet hagytak ki: a nagykörúti főgyűjtőcsator-

nába – közegészségügyi okok miatt – tizenháromféle védőoltás ellenében bújhattak volna be. (*Városháza Kiadó, 2002, 40, illetve 56 oldal, 400 forint*)

— T A —

